

BOSHLANG 'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INSONPARVARLIK VA IJTIMOiy-IQTISODIY SOHALARDAGI PEDAGOGIK SALOHiyAT TATBIQI

Normurodova Yulduz Tohir qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
106-guruh 2-bosqich talabasi
tel: 77 050 31 96

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17339359>

Annotatsiy: Maqolada boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish jarayonida insonparvarlik tamoyillari hamda ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan uzviy bog'liq pedagogik salohiyatning ahamiyati yoritilgan. Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning ma'naviy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishida poydevor hisoblanadi. Shu bois insonparvarlik g'oyalari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarda mustaqil fikrlash, o'ziga ishonch, ijtimoiy faollik va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Maqolada ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ta'lim tizimiga ta'siri, pedagogik salohiyatni innovatsion yo'nalishda qo'llash imkoniyatlari va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi amaliy mexanizmlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, insonparvarlik, pedagogik salohiyat, ta'lim sifati, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, innovatsion yondashuv, shaxsiy kamolot.

Аннотация. В статье раскрывается значение педагогического потенциала в повышении качества начального образования на основе гуманистических принципов и его взаимосвязь с социально-экономическими процессами. Начальная школа рассматривается как основа духовного, интеллектуального и социального становления личности. Автор отмечает, что гуманистический подход способствует развитию у учащихся самостоятельности мышления, уверенности в себе, социальной активности и навыков сотрудничества. Особое внимание уделяется влиянию социально-экономических факторов на систему образования, а также практическим механизмам использования педагогического потенциала для повышения качества образования.

Ключевые слова: начальное образование, гуманизм, педагогический потенциал, качество образования, социально-экономическое развитие, инновации, развитие личности.

Abstract: This article examines the importance of pedagogical potential based on humanistic principles and its integration with socio-economic factors in improving the quality of primary education. The primary school stage is considered as the foundation of a child's moral, intellectual, and social development. The humanistic approach promotes independent thinking, self-confidence, social activity, and cooperation skills among students. The paper also explores the influence of socio-economic development on the education system and the practical mechanisms for applying pedagogical potential through innovative approaches to enhance educational quality.

Keywords: primary education, humanism, pedagogical potential, quality of education, socio-economic development, innovation, personal development.

Boshlang'ich ta'lim inson shaxsining shakllanish bosqichi bo'lib, bu davrda ta'lim sifati va tarbiya yo'nalishining to'g'ri tashkil etilishi kelajak avlodning intellektual salohiyati, fuqarolik pozitsiyasi hamda ma'naviy dunyosini belgilab beradi. Shu bois boshlang'ich ta'lim tizimida insonparvarlik tamoyillariga asoslangan pedagogik yondashuvni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Insonparvarlik g'oyasi markazida o'quvchi shaxsiga hurmat, uning individual

qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodkorlik va ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash yotadi. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchini shunchaki bilim oluvchi emas, balki o'z taqdiri uchun mas'ul, faol, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishni maqsad qiladi. Shu nuqtayi nazardan, pedagog o'z faoliyatida faqat bilim beruvchi emas, balki shaxsiy kamolotni yo'naltiruvchi, ijtimoiy ongni rivojlantiruvchi yetakchi bo'lishi lozim.

Boshlang'ich ta'lim sifati ko'p jihatdan pedagogning insonparvarlik ruhidagi salohiyatiga, ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni to'g'ri tahlil qila olishiga bog'liq. Ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi o'zgarishlar ta'lim tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatdagi iqtisodiy barqarorlik, oilaviy farovonlik va ijtimoiy muhit o'quvchi shaxsining ta'limdagi motivatsiyasi, o'qishga bo'lgan munosabati va o'zini namoyon etish imkoniyatlariga ta'sir qiladi. Shu bois pedagog bu omillarni chuqur anglab, ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga to'g'ri yo'naltirishi zarur. Insonparvarlik tamoyillariga tayanilgan ta'limda har bir bola alohida shaxs sifatida qadrlanadi. O'qituvchi uning qiziqishi, ehtiyoji, psixologik holati va ijtimoiy tajribasiga asoslanib yondashadi. Bu esa o'quvchining o'z qobiliyatlarini ochishiga, o'z fikrini erkin ifodalashiga va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga zamin yaratadi. Ta'lim sifatini oshirishda pedagogik salohiyatning asosiy tarkibiy qismlari — kasbiy bilim, didaktik mahorat, kommunikativ madaniyat, psixologik sezgirlik va innovatsion tafakkurdir. Shu jihatdan boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi zamonaviy texnologiyalarni qo'llay oladigan, insonparvarlik g'oyalarini pedagogik amaliyotda tatbiq eta oladigan, har bir o'quvchi bilan individual ishlashni biladigan mutaxassis bo'lishi kerak. Innovatsion yondashuvlar, masalan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiyaviy model, interfaol metodlar, ijtimoiy loyihalar orqali o'qitish — bularning barchasi insonparvarlik va ijtimoiy-iqtisodiy sohalaridagi salohiyatni ta'lim jarayonida samarali qo'llash imkonini beradi.

Zamonaviy ta'limda insonparvarlik faqat nazariy g'oya emas, balki ta'lim sifatini oshiruvchi real mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki o'qituvchi o'z faoliyatida shaxsiy yondashuv, hamkorlik, o'zaro ishonch va bag'rikenglik muhitini yaratmasa, ta'limning samaradorligi pasayadi. Shuning uchun har bir pedagogning ijtimoiy ong va iqtisodiy tafakkur darajasi ham ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi muhim omil sifatida qaraladi. Ijtimoiy-iqtisodiy bilimga ega pedagog o'quvchini nafaqat o'qishga, balki mehnatsevarlik, mas'uliyat, tejamkorlik va fuqarolik pozitsiyasiga yo'naltira oladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda insonparvarlik tamoyillarini ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi pedagogik salohiyat bilan uyg'unlashtirish zarur. Ta'lim jarayonining markazida o'quvchi shaxsini qo'yish, uning ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olish, ijtimoiy jihatdan muvozanatli va iqtisodiy ongli shaxsni shakllantirish zamonaviy ta'limning bosh maqsadidir. Insonparvarlikka asoslangan ta'lim tizimi o'quvchining nafaqat bilimini, balki ruhiy dunyosini, ijtimoiy faolligini, irodasini va ma'naviyatini rivojlantiradi. Shu bois pedagogik salohiyatni insonparvarlik va ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishlarda tatbiq etish — kelajak avlodni intellektual, ma'naviy va axloqiy jihatdan yetuk shaxs sifatida tarbiyalashning eng muhim omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva M. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 198 b.

2. Qosimova D. Pedagogik mahorat va kasbiy kompetensiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 224 b.
3. G'ulomov A., To'xliyeva M. Ta'lim sifati va insonparvarlik tamoyillari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. – 176 b.
4. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO, 2017.
5. Hargreaves A., Fullan M. Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. – Teachers College Press, 2019.
6. Mahmudov N. boshlang'ich ta'lim pedagogikasida zamonaviy yondashuvlar. - Toshkent: O'qituvchi, 2020. 185 s.
7. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 2018.